

SOSYAL BİLGİLER

3.ÜNİTE

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

Dünyanın herhangi bir yerini tarif ederken **Ekvator**, **Meridyen (Boylam)**, **Paralel (enlem)**, **Greenwich** gibi bazı kavramları kullanmak zorundayız.

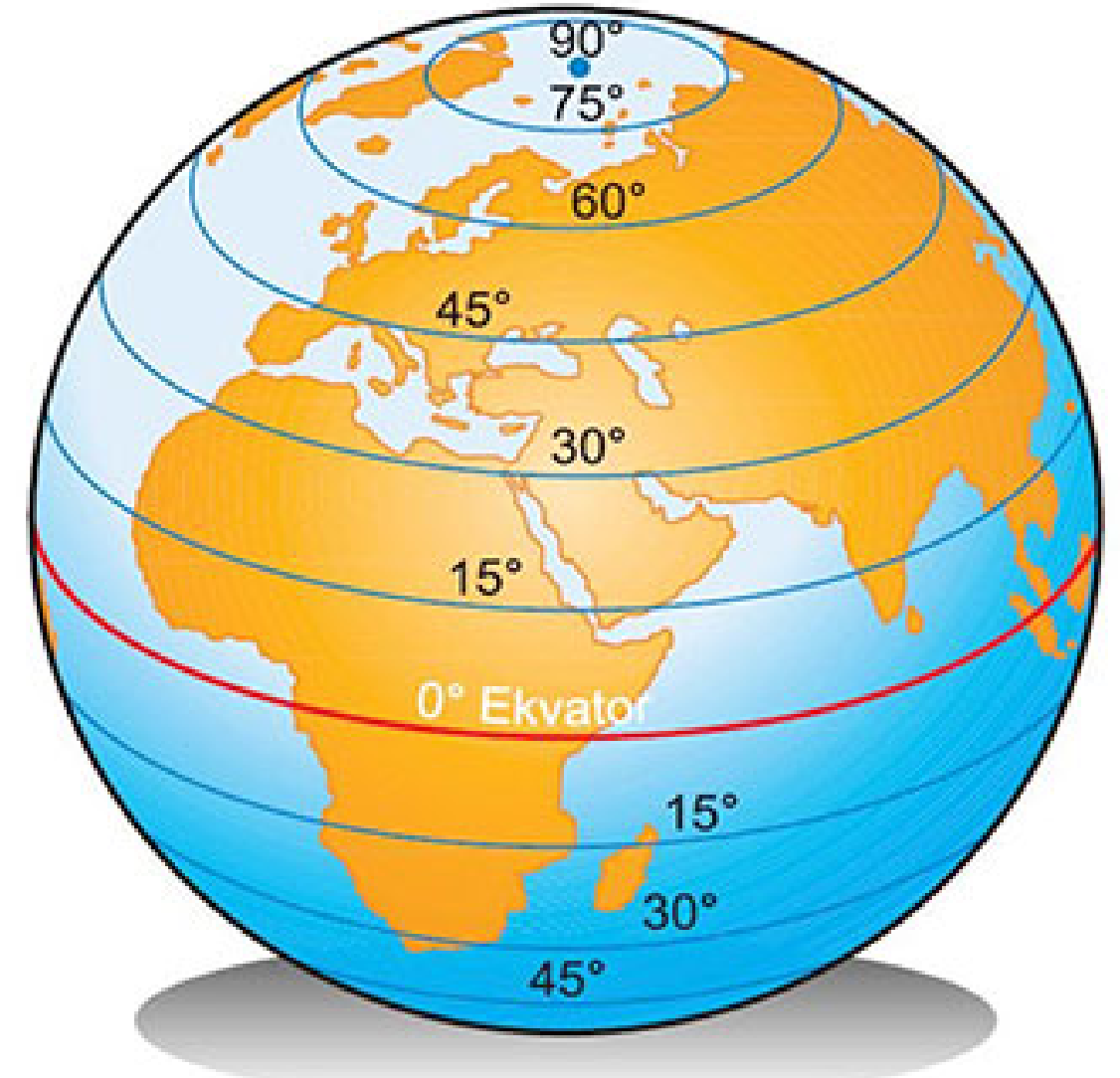
EKVATOR

Kutup noktalarına **eşit uzaklıkta bulunan** ve Dünya'nın en şişkin yerinden geçtiği varsayılan daireye **Ekvator** denir.

Ekvator başlangıç paralelidir. Sayı değeri **0 (sıfır)**dır. İki kutup noktasına da eşit mesafededir.

Ekvatorun kuzeyine **Kuzey Yarım Küre** güneyine **Güney Yarım Küre** denir.

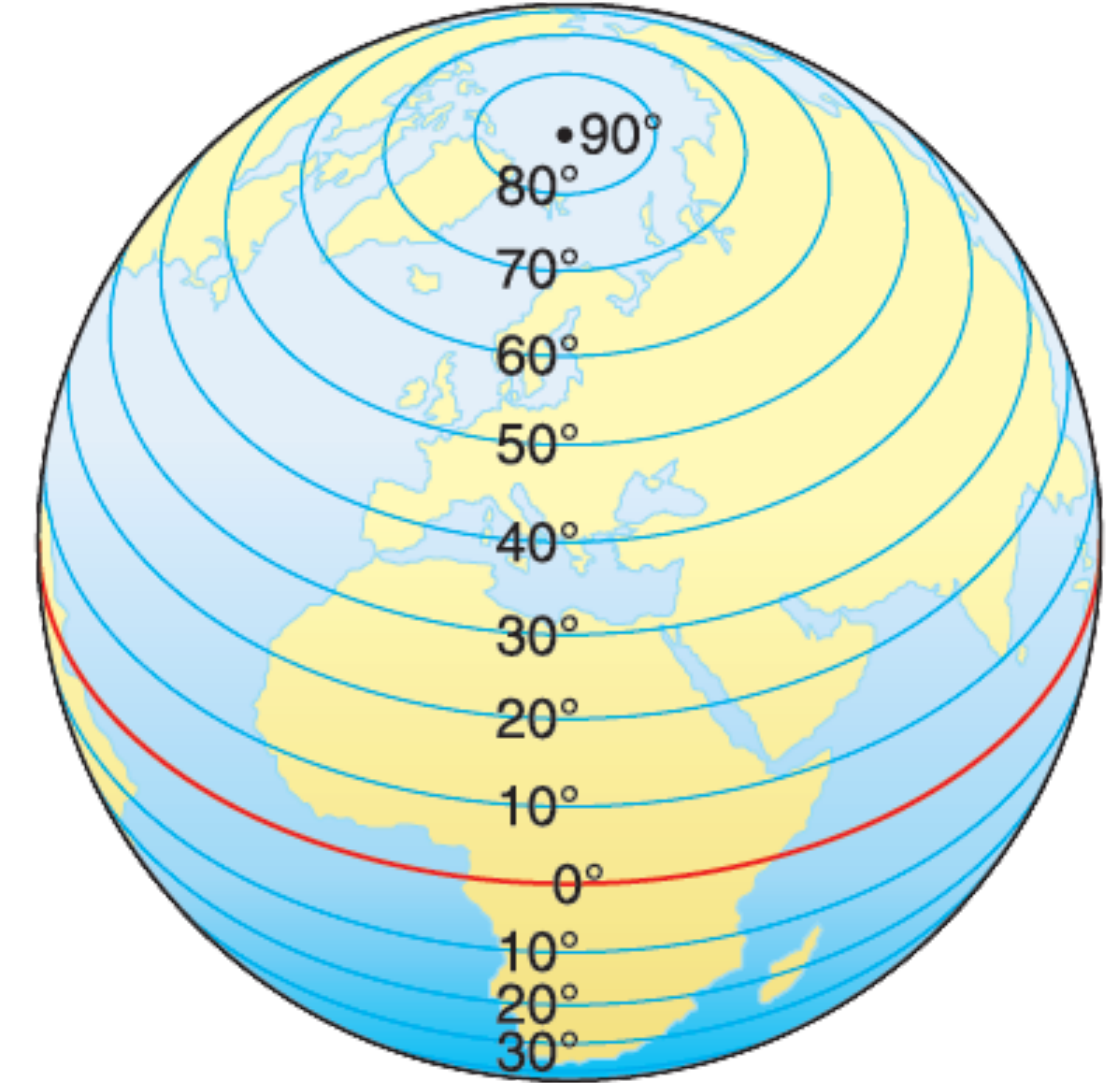

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

PARALELLER

Ekvatora paralel olarak uzanan ve birer derecelik açılarla çizilen dairelere **paralel** denir.

- 90 tane Kuzey yarım kürede 90 tane güney yarım kürede olmak üzere toplam 180 adet paralel dairesi vardır.
- En uzun paralel dairesi Ekvatordur.
- Ardışık iki paralel arasında her yerde 111 km mesafe bulunur.
- Paralellerin açısı ekvatorдан kutuplara doğru artar.
- Paralellerin boyları ekvatorдан kutuplara doğru kısalır.

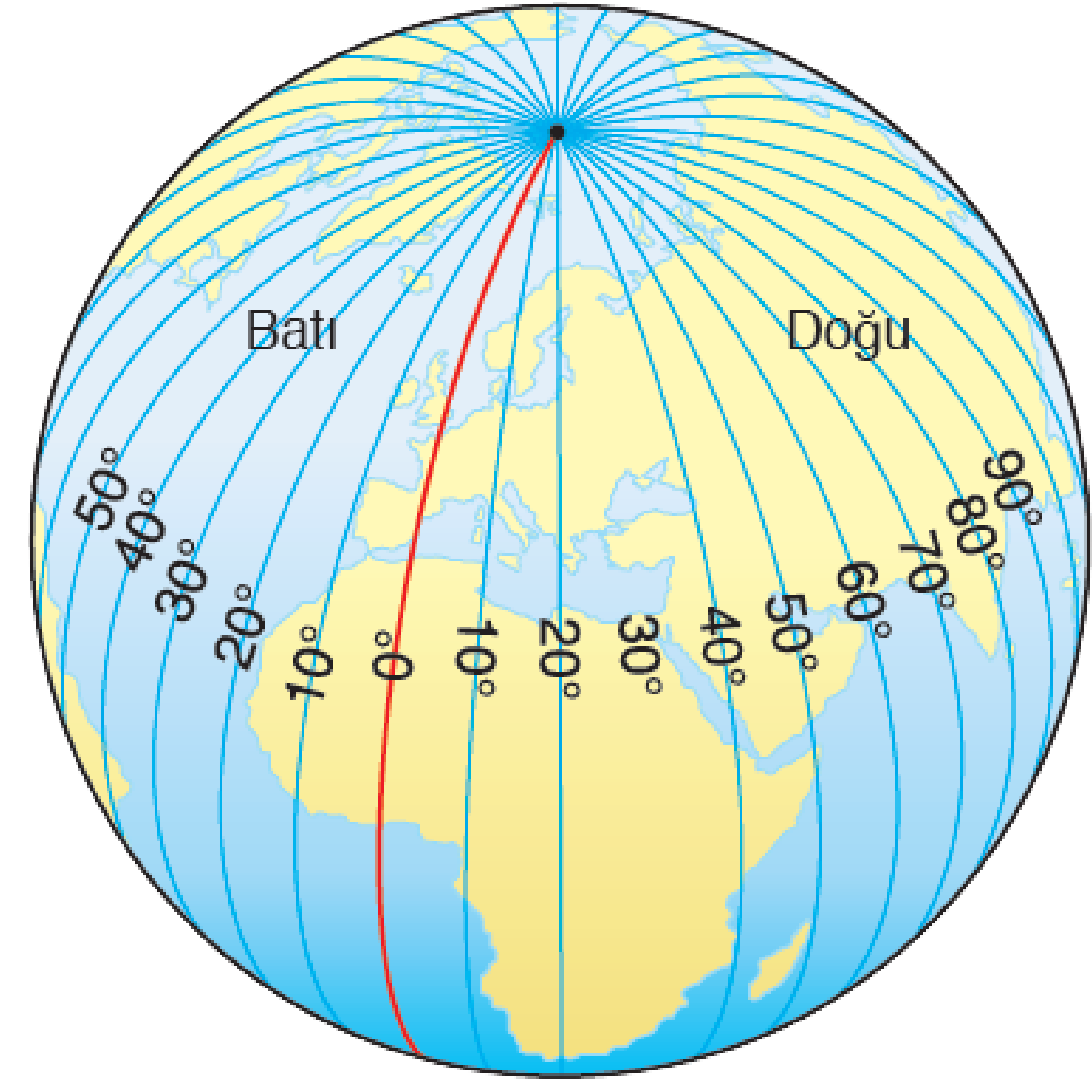

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

MERİDYENLER

Dünya üzerinde bir kutup noktasından başlayıp diğer kutup noktasına ulaşan yarım çember daireye **Meridyen** denir.

- **Başlangıç meridyeni** Londra'daki Greenwich gözlem evinden geçen **Greenwich meridyeni**dir.
- **Greenwich in doğusunda 180 batısında 180** olmak üzere toplam **360 tane Meridyen** bulunur.
- **İki meridyen arasında** her yerde **4 dk zaman farkı** vardır.
- Greenwichin doğusunda bulunan meridyenlere **doğu meridyenleri** batısında bulunan meridyenlere **batı meridyenleri** denir.

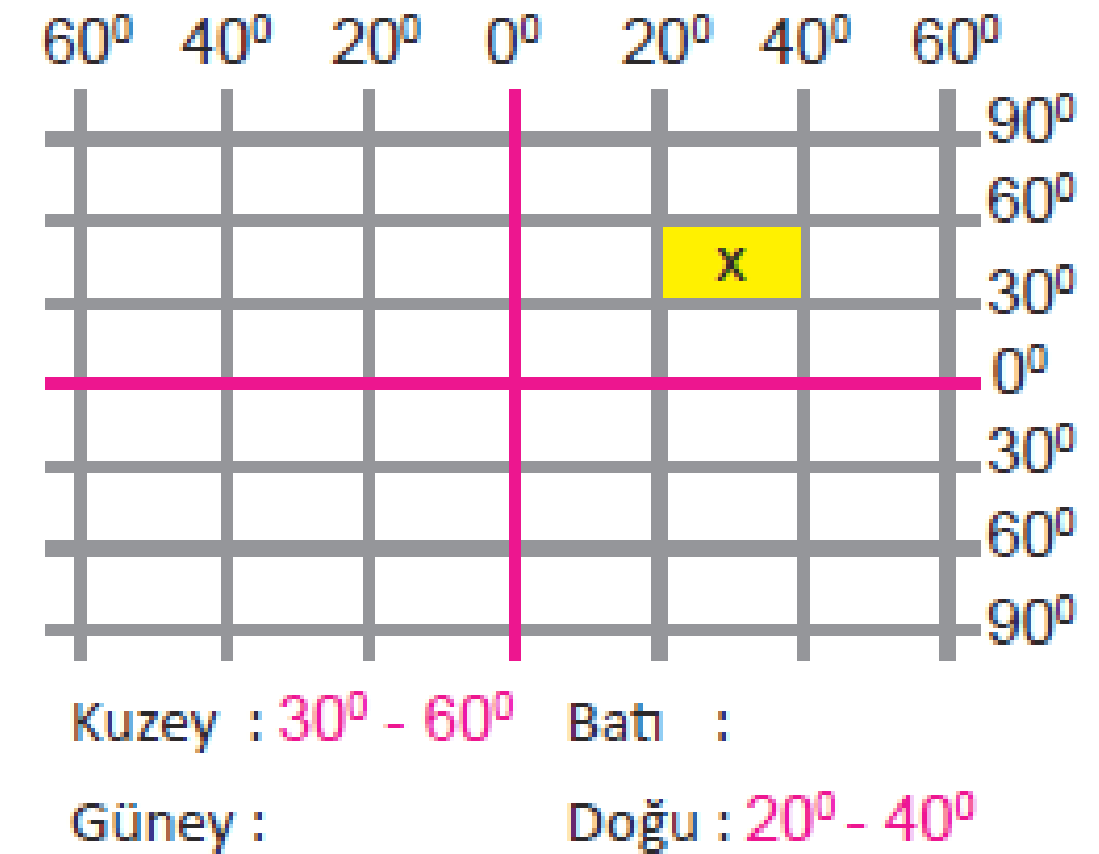
DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

COĞRAFİ KOORDİNAT SİSTEMİ

Bir yerin **paralel** ve **meridyen** değerlerine göre dünya üzerinde bulunduğu konuma denir.

Bir yerin koordinatı belirlenirken;

1. Bu yerin **hangi** yarım kürede olduğunu bulmalıyız. Bunu belirlerken **sayılar yukarı doğru artıyorsa o nokta kuzey yarım kürede, aşağıya doğru artıyorsa güney yarım kürede**dir.
2. Bu yerin **Greenwich'e göre** konumu belirlenir. Bunu belirlerken **sayılar sağa doğru artıyorsa doğuda** (Doğu Meridyenleri) **sola doğru artıyorsa batıda** (Batı Meridyenleri) yer alır.
3. Bu yerin **paralel ve meridyen değerleri** belirlenir ve koordinatı tespit edilir.

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

KITA VE OKYANUSLAR

Kendine bağlı yakın adalarla birlikte etrafı deniz ve okyanuslarla çevrili olan büyük kara parçalarına kıta denir. Dünyada 7 tane kıta vardır.

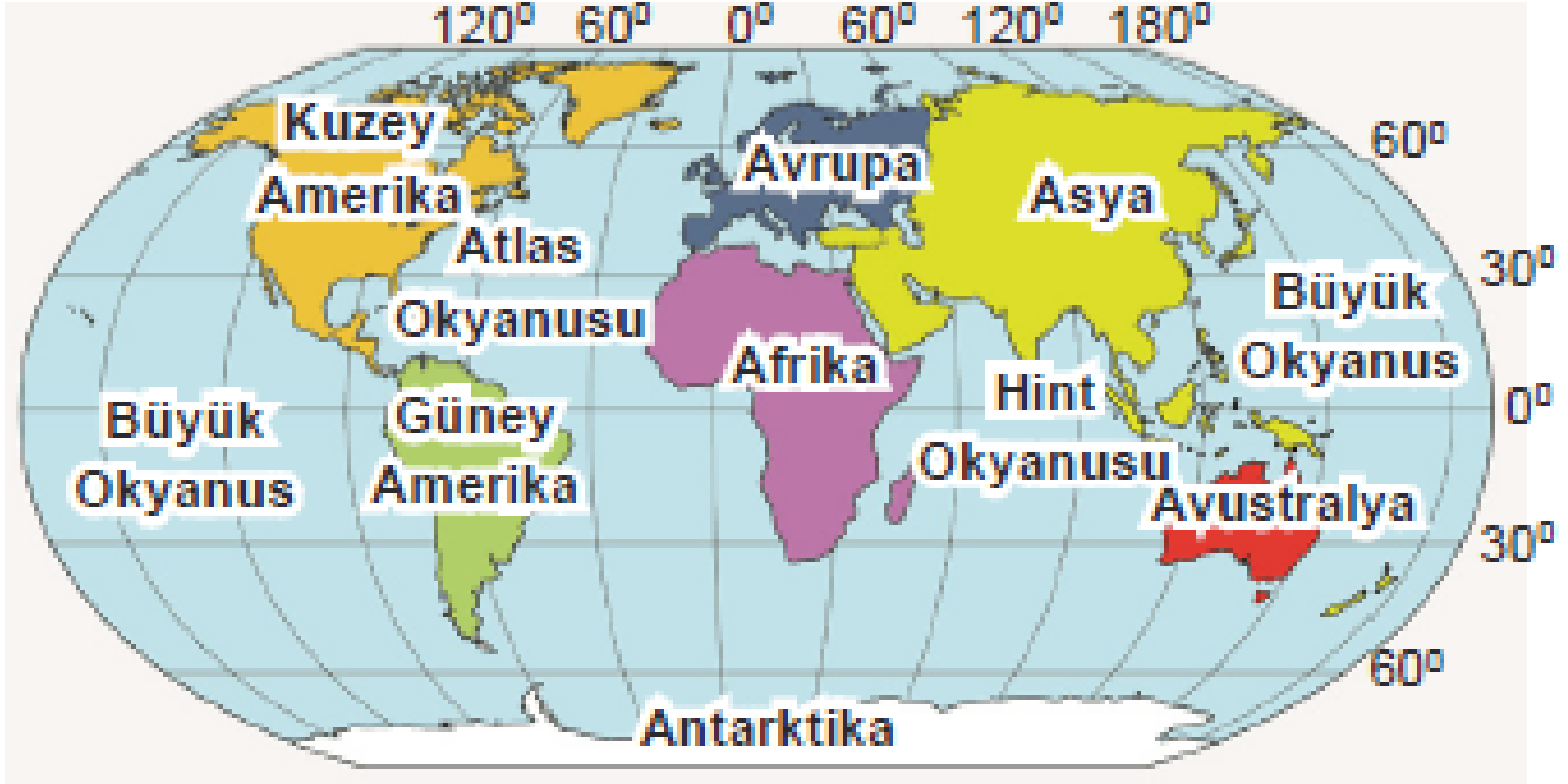
Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Okyanusya (Avustralya), Antarktika

Kıtaları birbirinden ayıran büyük su kütlelerine ise okyanus denir. Dünya üzerinde 3 tane okyanus vardır.

Büyük Okyanus, Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu

Ülkemiz topraklarının büyük bölümü Asya kıtasında yer alır. Az da olsa Avrupa kıtasında topraklarımız da vardır.

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

COĞRAFİ KONUM

Herhangi bir yerin, dünya üzerinde bulunduğu yere o yerin **coğrafi konumu** denir. Coğrafi konum; **matematik konum** ve **özel konum** olarak ikiye ayrılır.

Matematik Konum

Dünya üzerinde herhangi bir yerin **Ekvatora ve Greenwich'e göre konumudur.**

Ülkemizin Matematik
Konumu

Ülkemiz **26-45**
doğu meridyeni ile
36-42 kuzey
paralelleri arasında
yer almaktadır.

DÜNYA'NIN NERESİNDEYİM?

Özel Konum

Dünya üzerindeki herhangi bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, boğazlara, komşu ülkelere, enerji kaynaklarına yakın olmasına göre konumudur.

Ülkemizin Özel Konumu

Ülkemiz üç kıtanın ortasında, zengin enerji kaynaklarına yakın, üç tarafı denizlerle çevrili, İstanbul ve Çanakkale boğazına sahip, yükseltisi batıdan doğuya doğru artan bir ülkedir.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Türkiye'nin Yer Şekilleri

Türkiye'nin fiziki haritası üzerinde **dağ**, **ova**, **körfez**, **burun**, **delta ovası**, **yarımada**, **göl**, **akarsu** vb. yeryüzü şekillerini görebiliriz.

DAĞ

Çevresine göre **yüksek olan** ve tabandan zirveye doğru **yamaçları eğimli olan** yeryüzü şeklidir.

PLATO

Akarsular tarafından **derin yarılmış**, çevresine göre **yüksekte olan** geniş düzlüklerdir.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

OVA

Çevrelerine göre alçakta kalmış, eğimi az olan geniş düzlüklerdir.

VADİ

Bir akarsuyun, yatağını aşındırarak oluşturduğu V yada U biçimindeki yeryüzü şeklidir.

GÖL

Karalar içindeki çukurluklarda biriken durgun su kütleleridir. Dört tarafı karalarla çevrilidir.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA **TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ**

KÖRFEZ

Denizin **karaya doğru giren büyük ve geniş girintilerine** denir.

ADA

Dört tarafı suyla çevrili olan kara parçasıdır.

YARIMADA

Üç tarafı sularla çevrili bir tarafı karaya bağlı kara parçasıdır.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

DENİZ

Yerkabuğunun çukur bölgelerini dolduran, birbiriyle bağlantılı olan tuzlu su kütleleridir.

AKARSU

Yağmur, kar, buzul ya da kaynak suyuyla beslenen; belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur.

DELTA OVASI

Akarsuların deniz kenarında toprak biriktirmesi ile oluşan üçgen şeklindeki ovalardır.

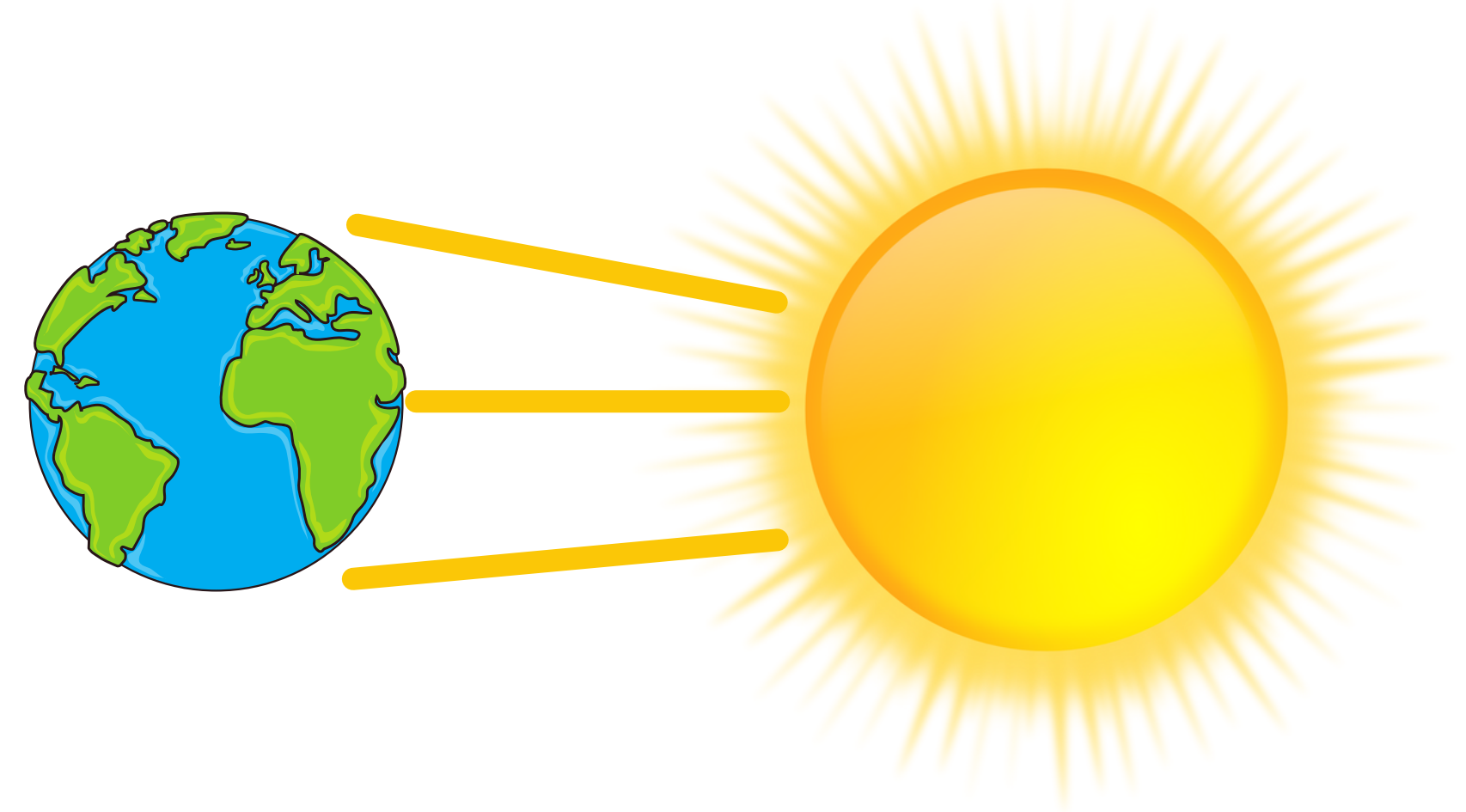
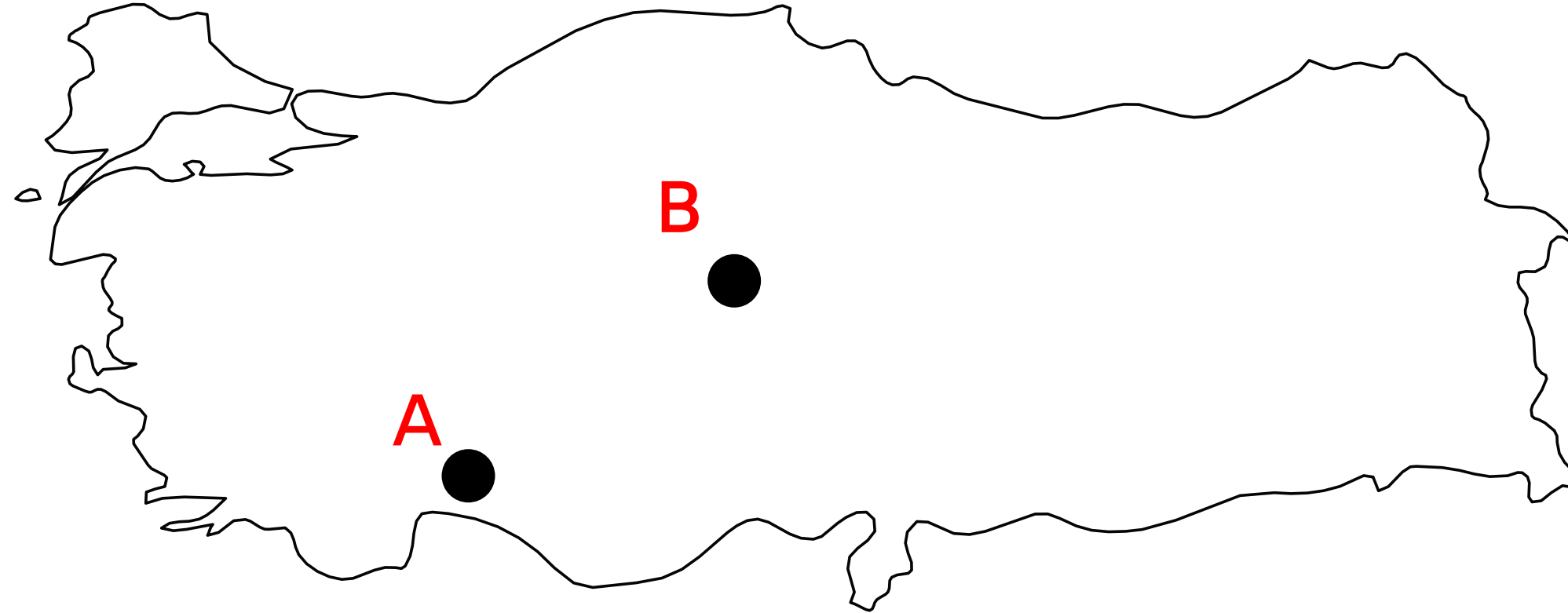

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Ekvator'a Yakınlık (Enlem)

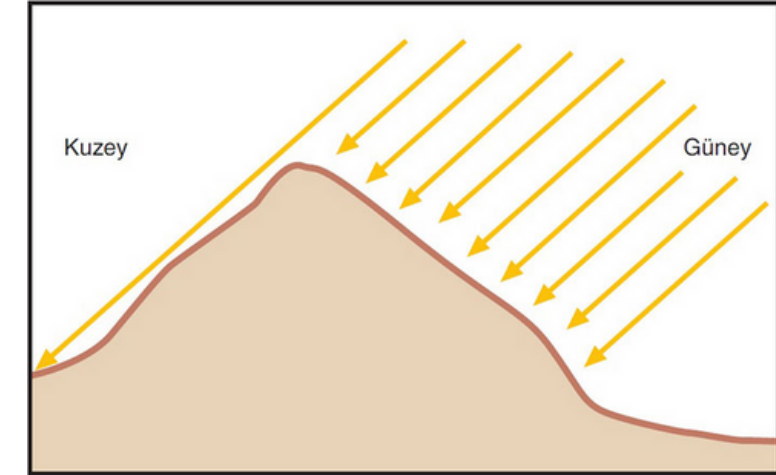
Dünyanın şeklinden dolayı güneş ışınları Ekvator ve çevresine daha dik açıyla gelir ve daha sıcaktır. Ekvatordan uzaklaştıkça güneşin geliş açısı düşer ve hava soğur. Kısaca Ekvatora yakın olan yerler daha sıcak Ekvatora uzak yerler daha soğuktur.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

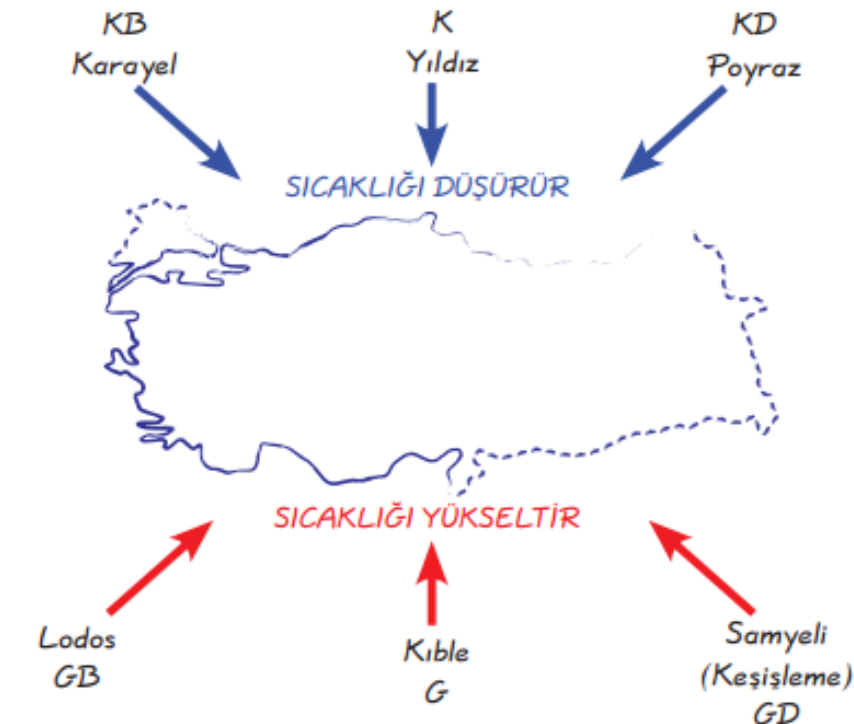
Bakı

Bir yerin güneşe dönük olma, güneşe bakma durumudur. Kuzey yarım kürede dağların güney yamaçları güneşi gördüğü için daha sıcaktır, kuzey yamaçları güneşi az gördüğü için daha soğuktur. Güney yarım kürede ise tam tersidir.

Rüzgarlar

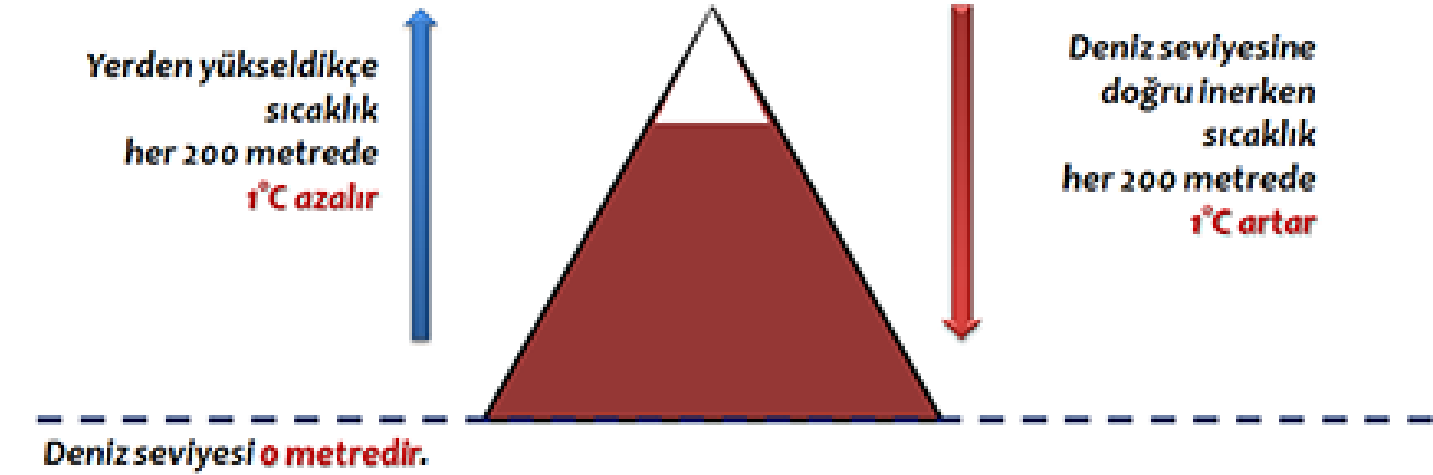
Kutuplardan esen rüzgârlar sıcaklığı düşürür. Ekvatordan esen rüzgarlar havayı ıltır. Ülkemizde ise kuzeyden gelen rüzgarlar havayı soğutur güneyden gelenler havayı ısıtır.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

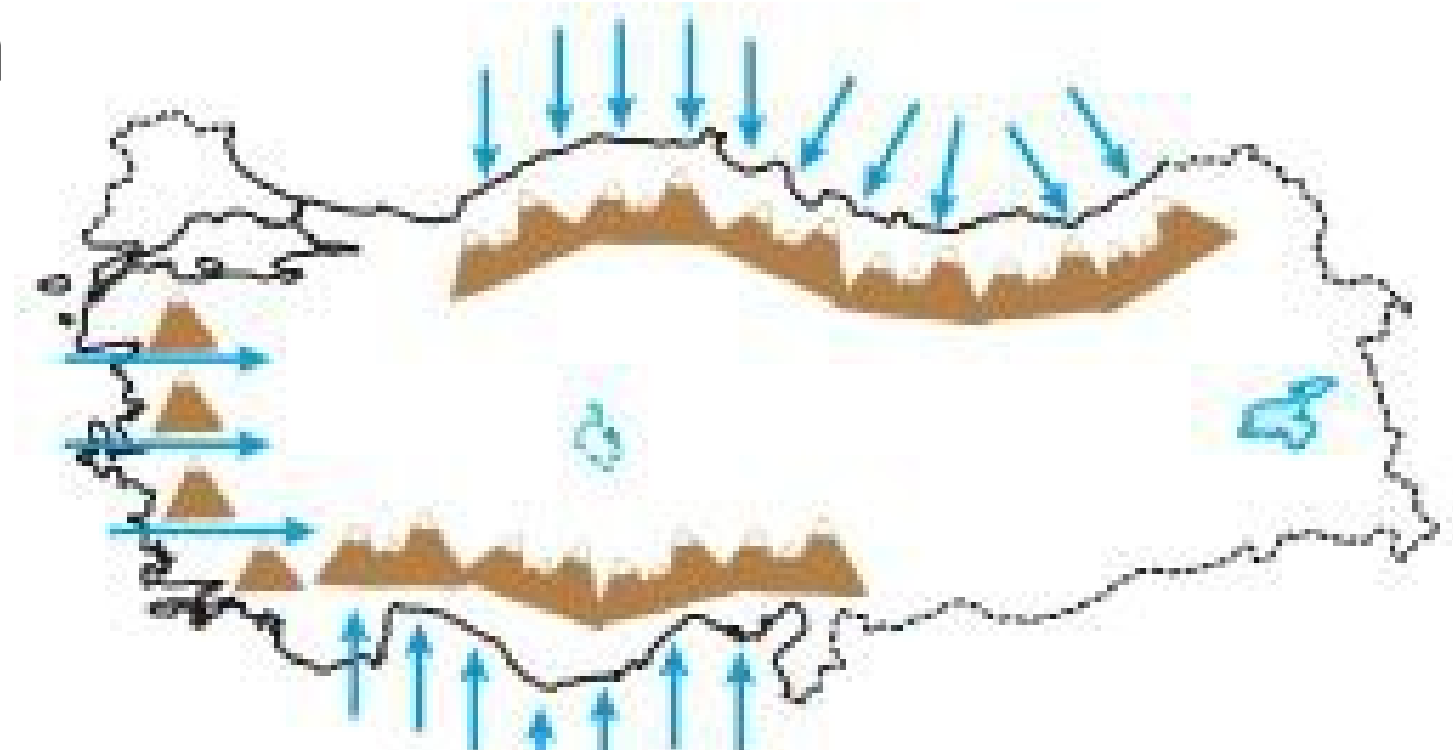
Yükselti

Yükselti arttıkça hava sıcaklığı düşmektedir. Her 200 metrede hava sıcaklığı 1 derece düşmektedir. Ülkemizde de yükselti iç kesimlerde ve doğuda daha fazladır. Bundan dolayı iç kesimler ve Doğu bölgesi daha soğuktur.

Dağların Uzanış Yönü

Dağlar denize dik uzanınca denizden gelen sıcak hava iç bölgelere ulaşırken dağlar denize paralel uzanınca denizden gelen sıcak hava dağlara çarparak geri dönmekte ve iç bölgelere ulaşamamaktadır.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN İKLİMLER

Geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına **iklim** denir. Ülkemizde **Akdeniz iklimi**, **Karadeniz iklimi** ve **Karasal iklim** olmak üzere üç farklı iklim tipi görülür.

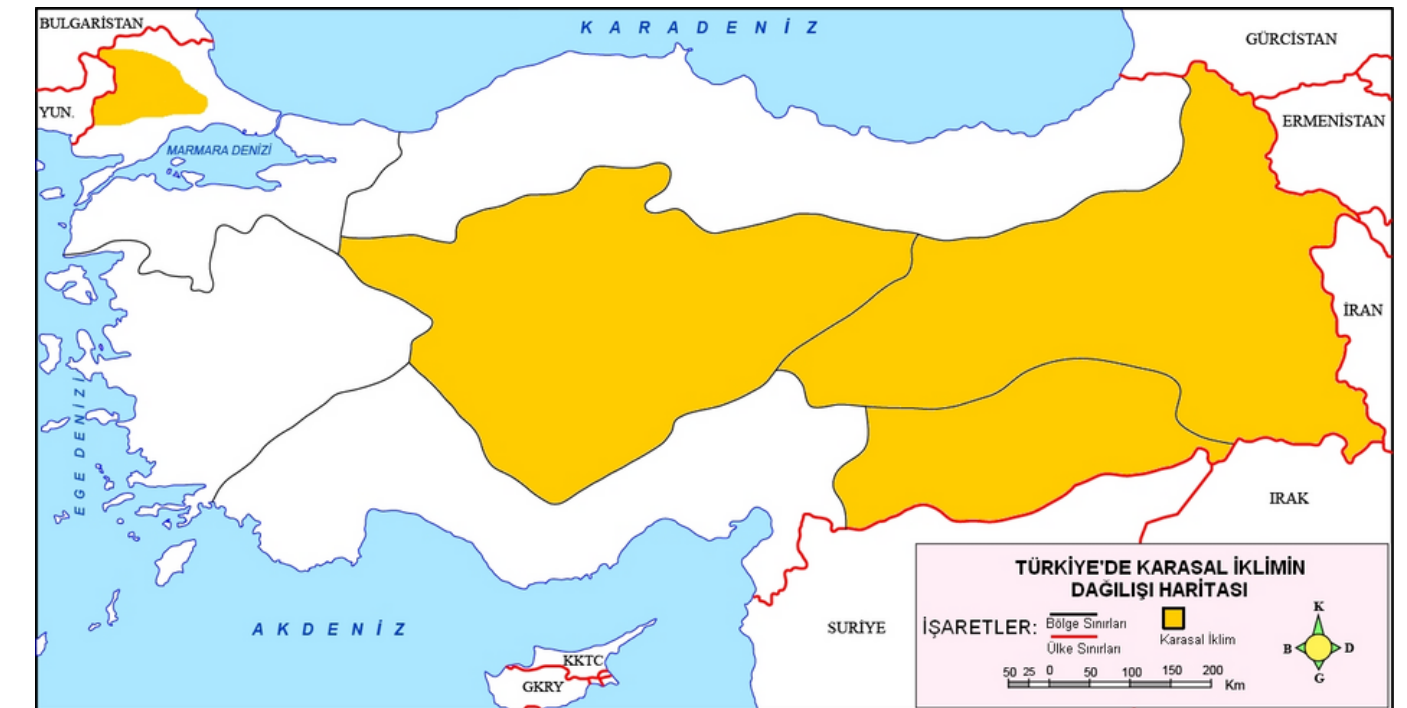
Ülkemizde farklı iklimlerin görülmesinde önceki sayfalarda işlediğimiz iklimi etkileyen unsurlar etkili olmuştur.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

KARASAL İKLİM

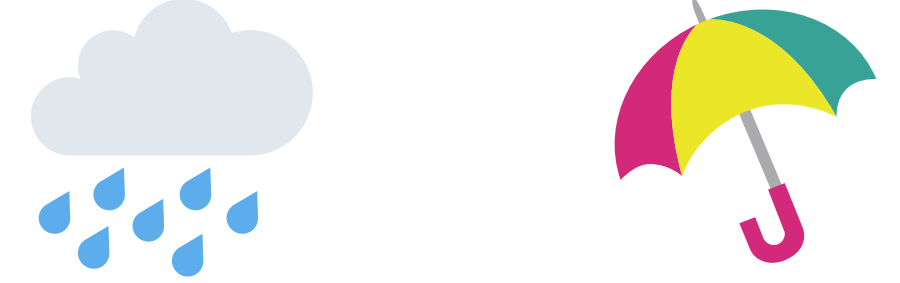
- Yazlar **sıcak** ve **kurak**, kışlar **soğuk** ve **kar yağışlı**dır.
- **En fazla yağış ilkbaharda**, **en az yaz aylarında** görülür.
- Bitki örtüsü **ilkbahar yağışları ile yeşeren**, yazın **sıcaklık ve kuraklıkla kuruyan** küçük otlardan oluşan **bozkır**dır.
- **İç Anadolu**, **Doğu Anadolu**, **Güneydoğu Anadolu** ve **Marmara bölgesinin batısında** görülür.
- Karasal iklimin görüldüğü yerlerde **tahıl (buğday, arpa, çavdar)** **şekerpancarı** gibi tarım ürünleri yetiştirilir.
- Mimari yapılarda yapı malzemesi olarak **toprak (kerpiç ev)** kullanılır.

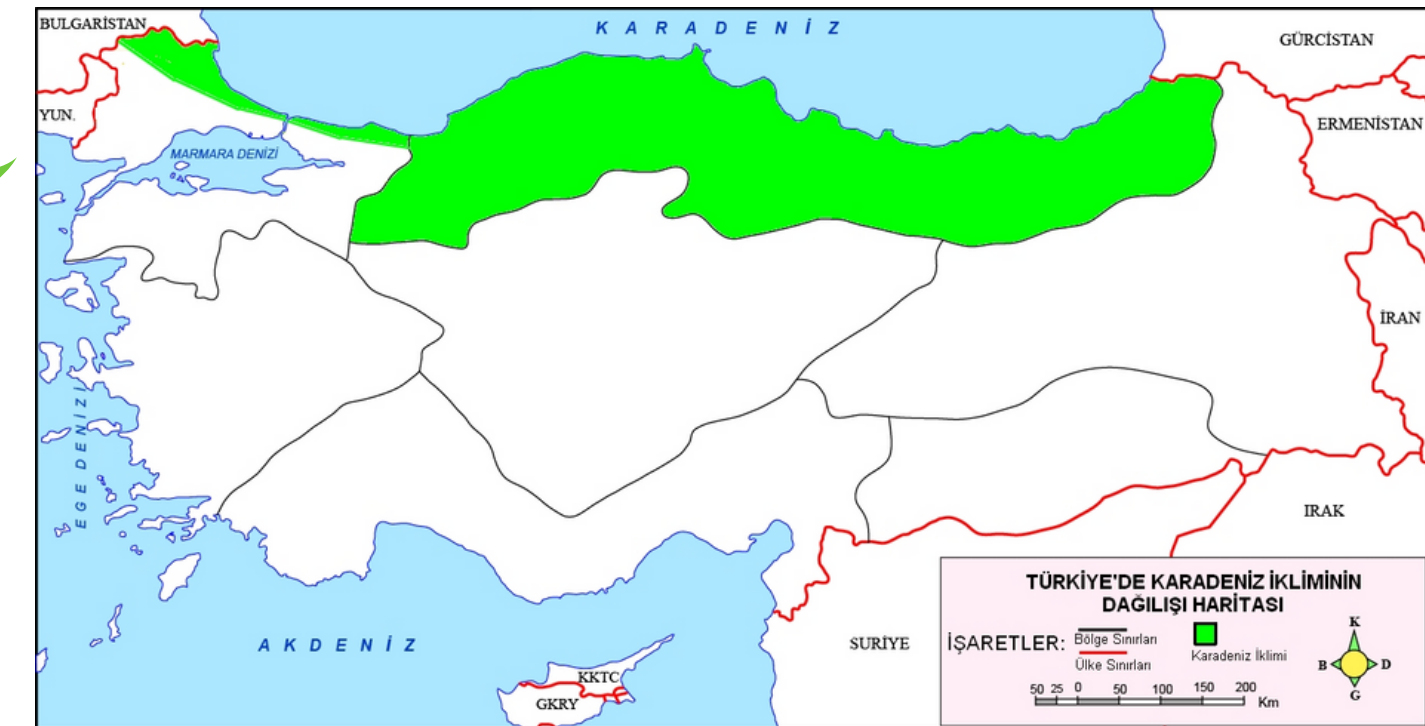
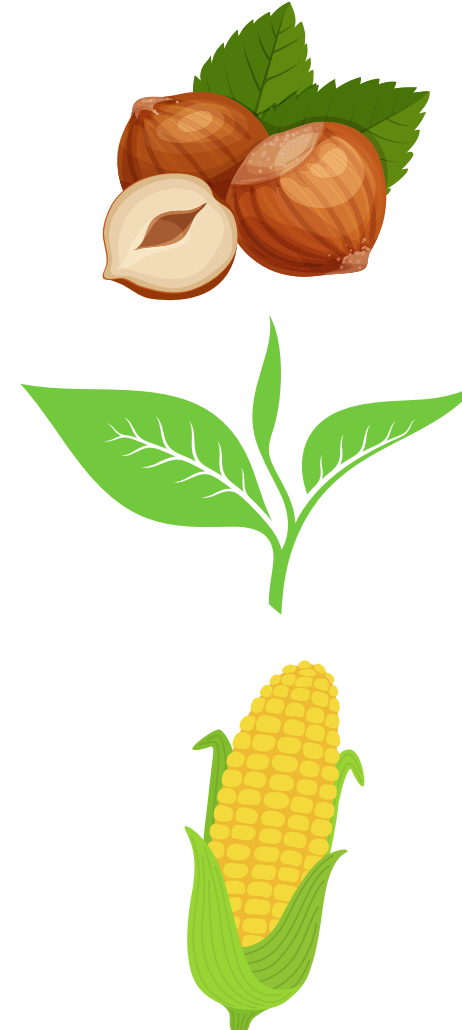
ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

KARADENİZ İKLİMİ

- Yazları serin, kışları ılık, **her mevsim yağışlı** geçer.
- **En çok yağış sonbaharda en az ilkbaharda** görülür.
- Yağışlar fazla olduğu için **bitki örtüsü ormandır**.
- Ülkemizde **Karadeniz Bölgesinde ve Marmara'nın kuzeyinde** görülür.

- Bol yağış isteyen **çay, fındık, mısır** ve gibi tarım ürünleri yetiştirilir.
- Ormanlar çok olduğu için geleneksel konutlar **ahşaptan** yapılmıştır.

ÜLKEMİN GÜZELLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

AKDENİZ İKLİMİ

- Yazlar **sıcak** ve **kurak**, kışlar **ılık** ve **yağışlı**dır.
- **En fazla yağışı kışın**, **en az yağışı yazın** alır.
- Bitki örtüsü genellikle **kısa boylu çalı** ve ağaçlardan oluşan **makiler**dir.
- **Akdeniz**, **Ege** ve **Marmara** bölgesinin güneyinde görülür.
- En fazla yetiştirilen tarım ürünleri; **turunçgiller** (limon, portakal, greyfurt), **muz**, **zeytin**, **üzüm**, **incir**dir.
- Geleneksel mimari yapılarda **yapı malzemesi** olarak taş kullanılır.

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

BEŞERİ COĞRAFYA

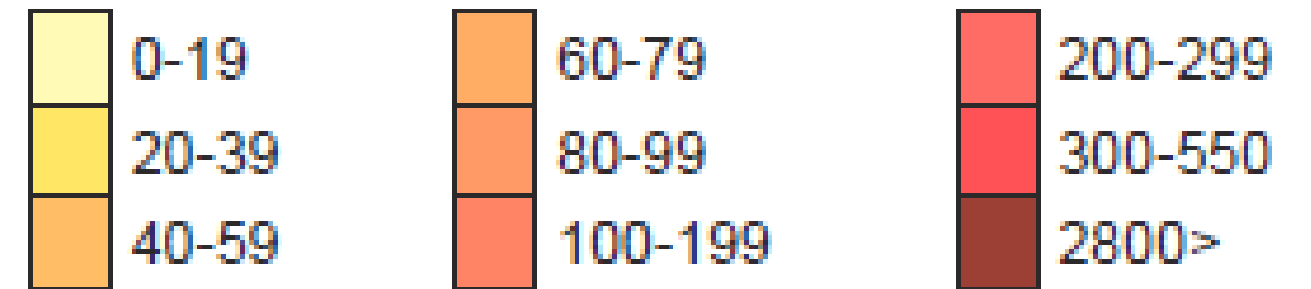
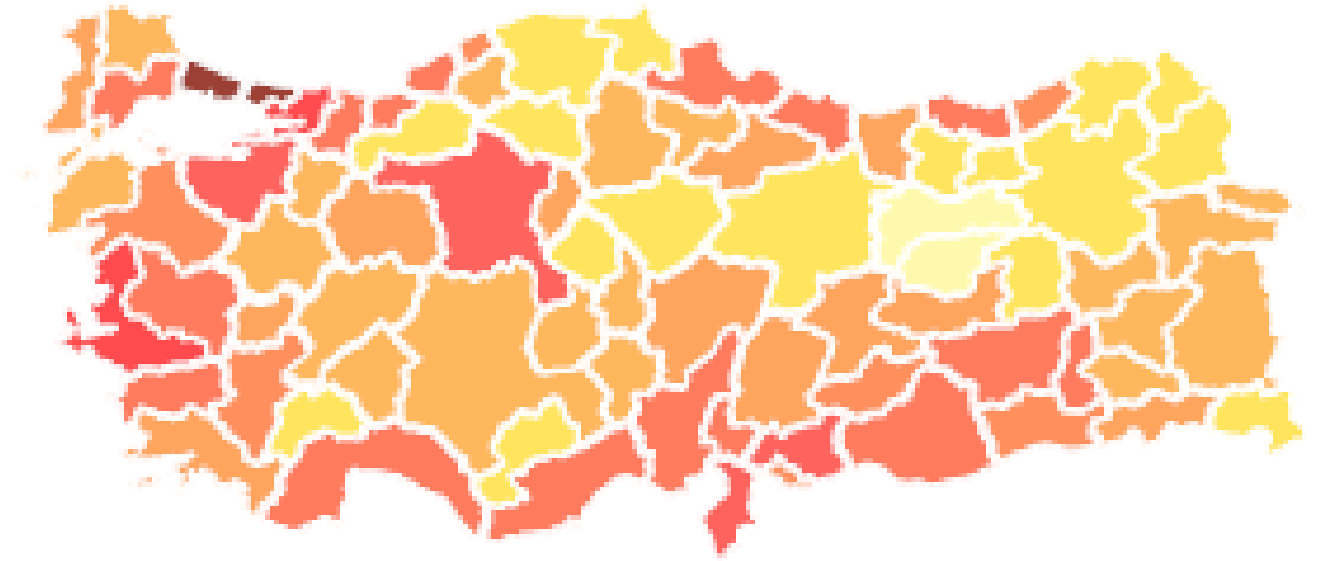
insanların tarım, sanayi, ulaşım, yerleşme, nüfus, vb. faaliyetler ile çevre üzerinde yaptığı ya da yapmakta olduğu değişiklikleri inceleyen bilim dalıdır.

Türkiye'nin Nüfus Dağılımı

Sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısına nüfus adı verilir.

Ülkemizde nüfus her yere düzenli şekilde dağılmamıştır. Bazı yerlerde nüfus fazla yoğunlaşmışken bazı yerlerde nüfus daha seyrek.

Ülkemizde sanayi, tarım, turizm, ulaşım, ticaret, madencilik vb. beşeri faaliyetlerin geliştiği yerlerde nüfus yoğun ve fazladır.

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ekonomik Faaliyetlerimiz

Ülkemiz **fiziki** ve **beşeri coğrafya** çeşitliliğinin fazla olduğu ülkelerden biridir.

Ülkemizin **doğal** ve **beşeri** özellikleri **her yerde aynı değildir**. Bu coğrafi özellikler ülkemizin her köşesinde **birbirinden farklı ve zengin ekonomik faaliyetlerin** ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Marmara'da **ticaret** ve **sanayi**,
Akdeniz ve Ege kıyılarında **seracılık**
ve **turizm**, Doğu Anadolu'da **kış**
turizmi ve **hayvancılık**, İç
Anadolu'da **tarım** gelişmiştir.

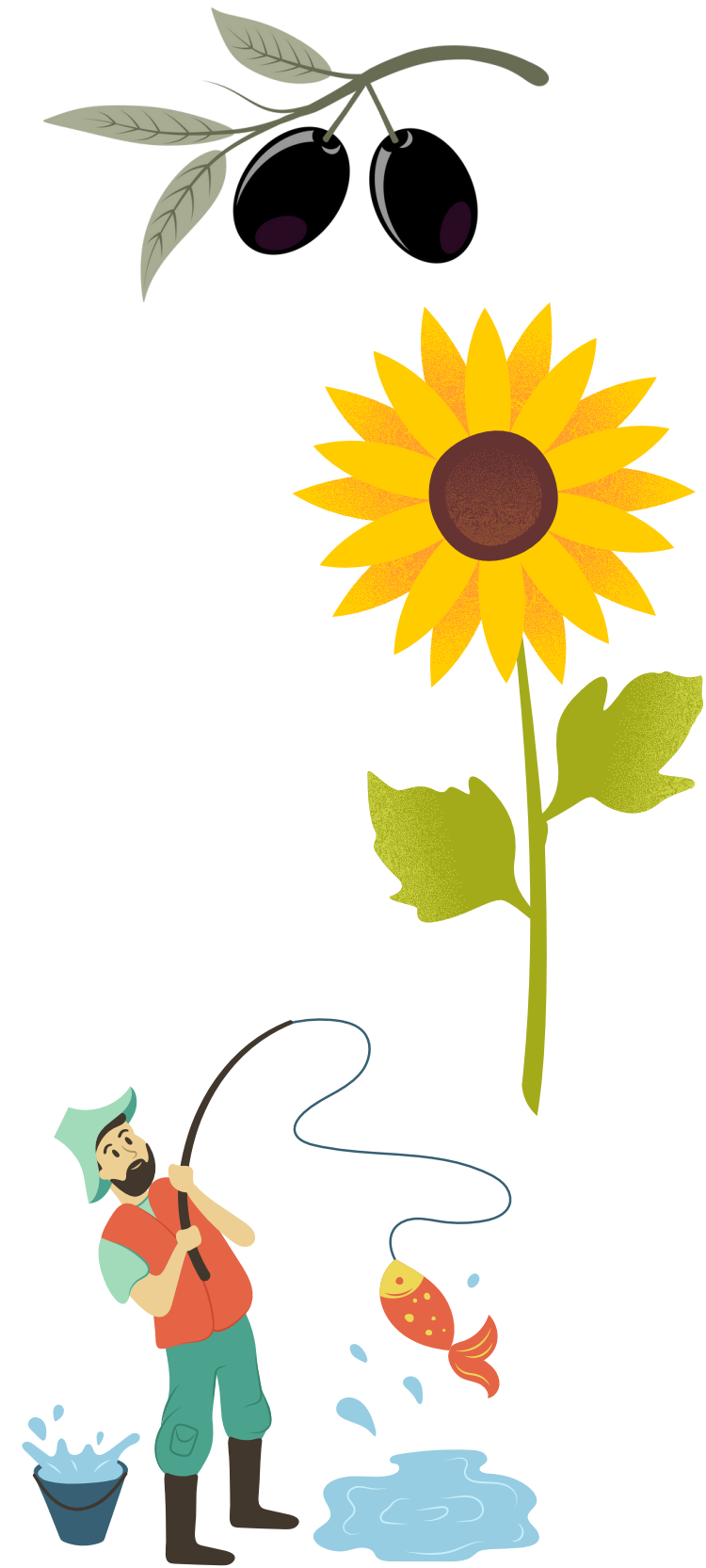

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ekonomik Faaliyetlerimiz

Ekonomik Faaliyet	Bölge
Buğday	İç Anadolu
Taş kömürü	Karadeniz
Petrol	Güneydoğu Anadolu
Zeytin	Ege
Ayçiçeği	Marmara
Balıkçılık	Karadeniz
Pamuk üretimi	Güneydoğu Anadolu

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yer Altı Kaynaklarımız

Ülkemiz **maden çeşitliliği** ve **maden rezervi** bakımından **zengin bir ülkedir**.

Ticareti yapılan madenleri düşünürsek **petrol**, **doğalgaz** dışında maden ihtiyacı bakımından **ülkemiz kendi kendine yetebilen bir ülkedir**.

Bor

Dünyadaki bütün rezervin %73'ü ülkemizdedir. Balıkesir, Bursa, Kütahya ve Eskişehir çevresinde çıkarılır.

Taş Kömürü

Zonguldak ve çevresinde çıkarılır. Demir-çelik sanayisinde demirin eritilmesi için kullanılır.

Bakır

Artvin, Kastamonu ve Elazığ gibi illerde çıkarılır. Elektrik ve elektronik sanayisinde kullanılır.

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yer Üstü Su Kaynaklarımız

Ülkemiz yer üstü su kaynakları bakımından zengindir. Su kaynakları tarım alanlarının sulanması, insanların içme suyu ihtiyacının giderilmesi, enerji üretimi vb. amaçlarla kullanılır.

Denizler turizm, balıkçılık ve ulaşım gibi amaçlarla kullanıldığından ülkemizin kıyı kesimlerinde nüfus fazladır.

Ülkemizin batısında bulunan Gediz, Büyük Menderes ve Küçük Menderes nehirleri tarım alanlarının sulanmasında kullanılır

6.SINIF 3.ÜNİTE 3.KONU

ÜLKEMİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Ülkemizin
kuzeydoğusunda bulunan
Çoruh Nehri'nde **rafting**
sporu yapılmaktadır.

Atatürk Barajı tarım
alanlarının sulanmasında
ve **enerji** üretiminde
kullanılır.

Su kaynaklarımızı
korumalıyız!

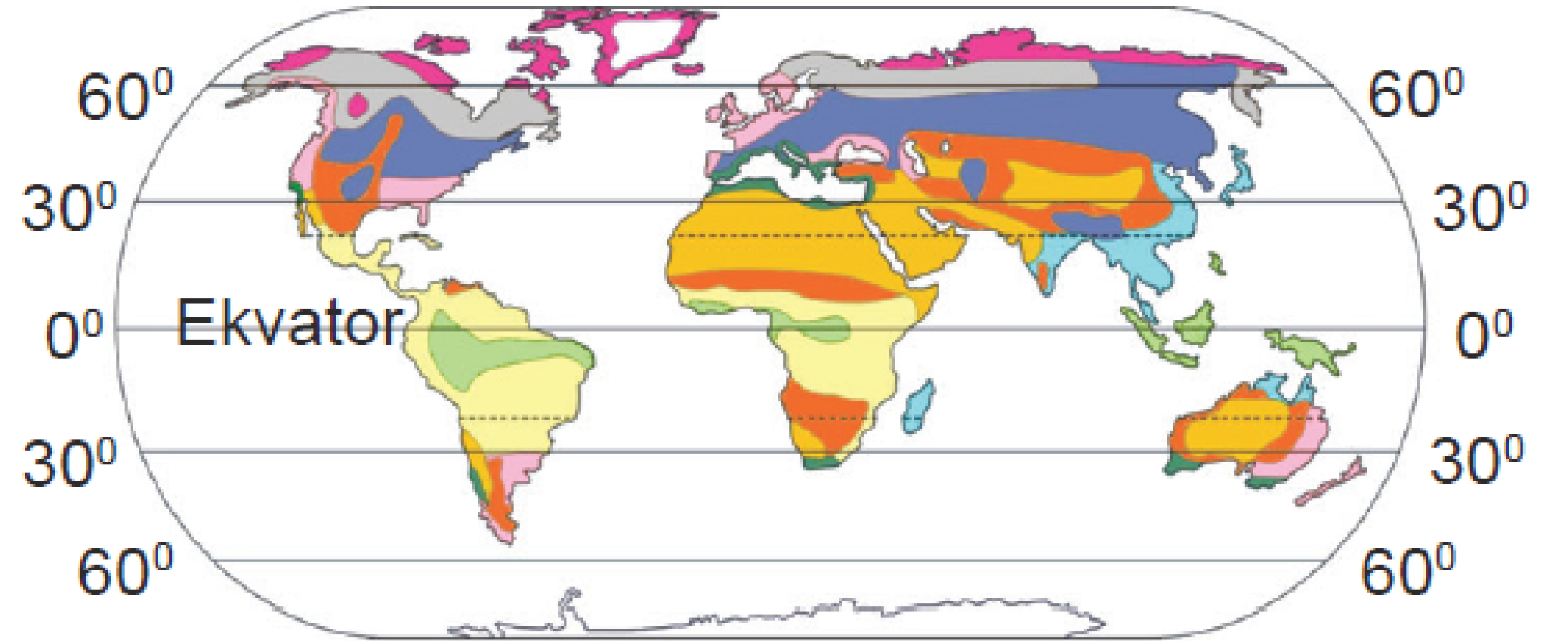

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

Dünyanın farklı yerlerinde farklı iklim özellikleri yaşanmaktadır. Bu iklim tiplerinde yaşayan insanların günlük yaşantıları da farklılık gösterir.

Dünyada farklı iklimlerin etkilediği faktörler;

- Bitki örtüsü
- Nüfus ve yerleşme
- Sanayi ve turizm
- Konut tipi
- Hayvan türleri
- Giyilen kıyafetler
- Ulaşım
- Isınma şekli

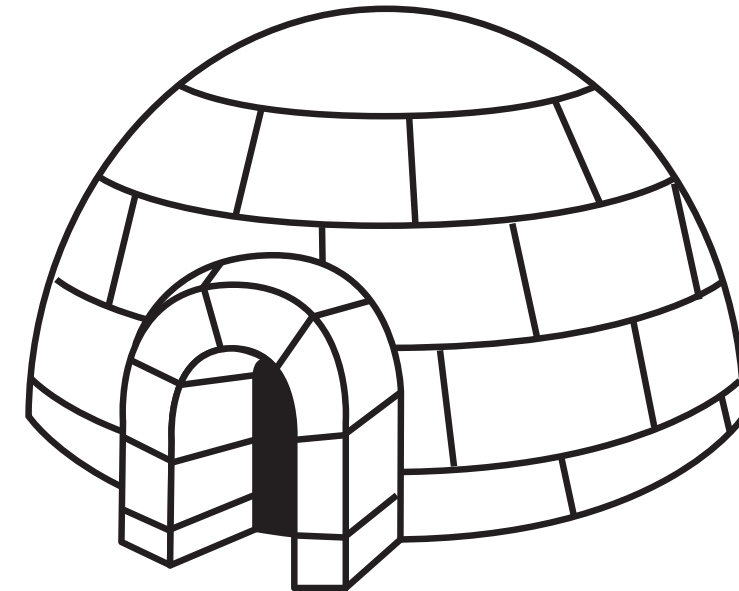
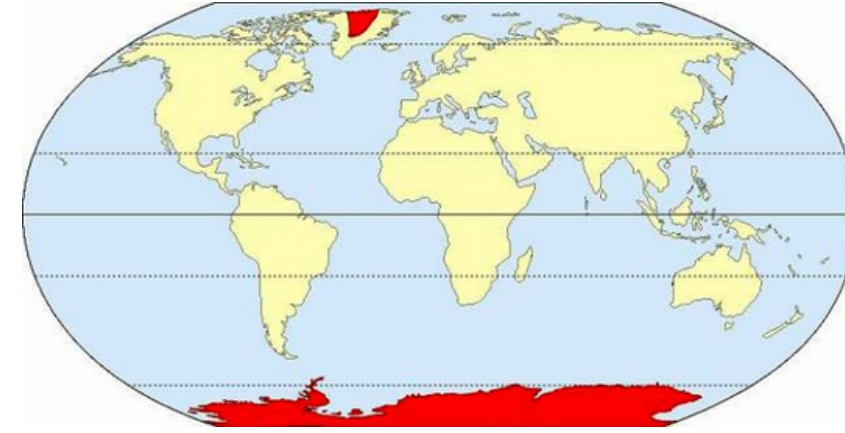
Ekvatorial	Çöl	Akdeniz	Bozkır/Step
Savan	Muson	Okyanusal	Karasal
Tundra	Kutup	Sert Karasal	

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

KUTUP İKLİMİ

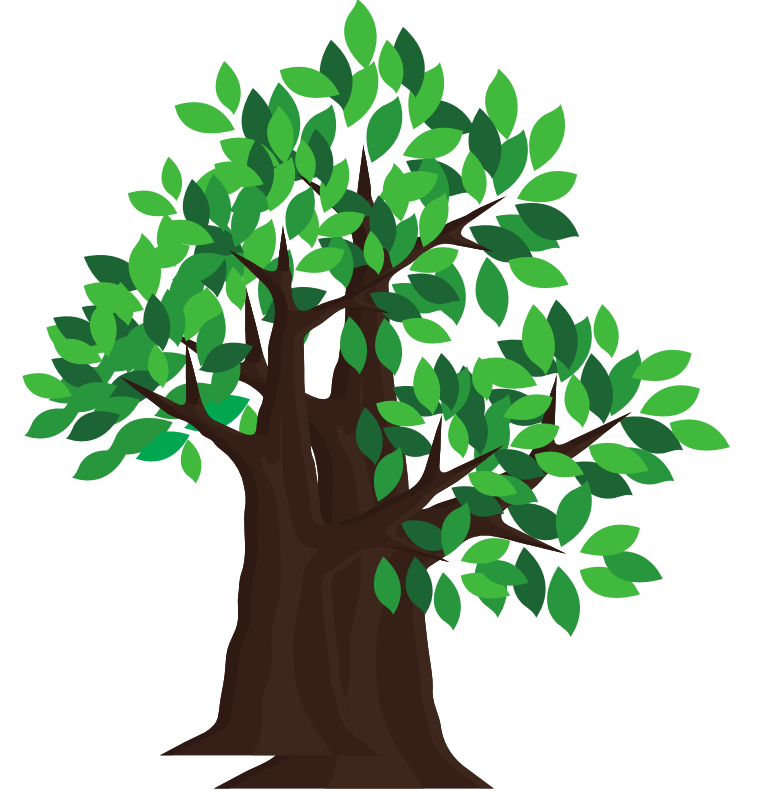
- Dünyada Kuzey ve Güney kutbuna yakın yerlerde (Grönland ve Antarktika) görülür.
- Yıl boyu dondurucu soğuklar hakimdir.
- Bitki örtüsü yoktur.
- Kuzey yarım kürede kutuplara yakın yerlerde yaşayan yerli halka Eskimo denir.
- Eskimoların iglo denilen buzdan evleri mevcuttur.
- Ulaşım genellikle köpeklerin çektiği kızaklarla sağlanır.
- İnsanlar kalın kıyafetler giymek zorundadır.

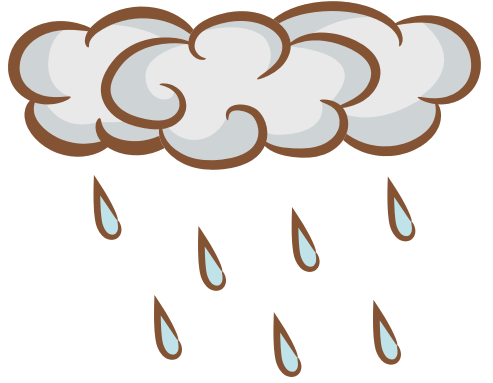
DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

AKDENİZ İKLİMİ

- Dünyada 30 derece enlemleri civarında görülmektedir.
- Yazları sıcak ve kurak kışları ılık ve yağışlıdır.
- Bitki örtüsü kısa boylu bodur ağaçlardan oluşan makidir.
- Deniz turizmi gelişmiştir.
- Kışlar ılık geçtiği için Seracılık faaliyetleri yapılır.
- Kışlar ılık geçtiği için portakal, mandalina, limon vb. turunçgiller yetiştirilmektedir.
- Geleneksel mimaride taş evler yaygındır.

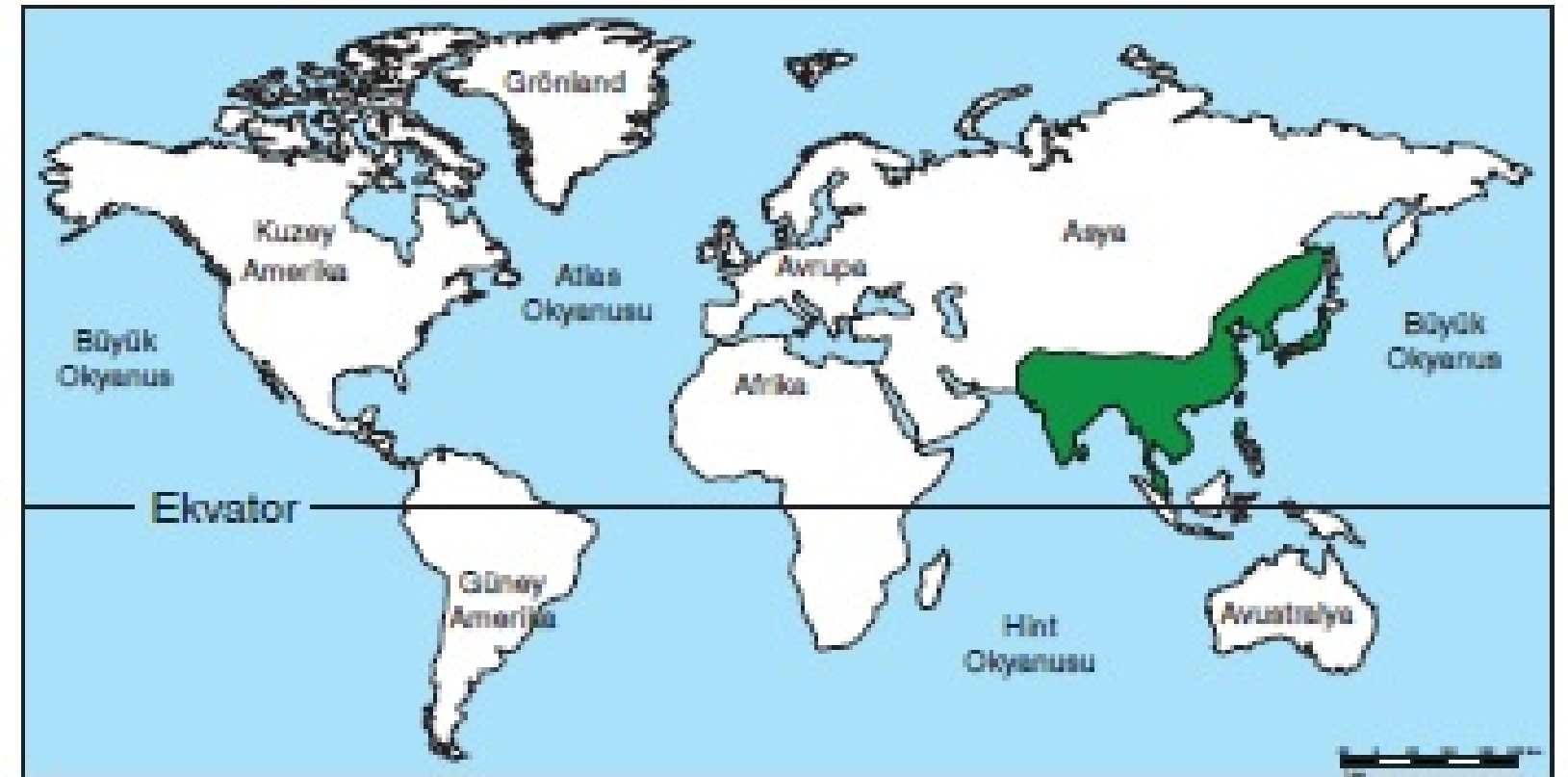

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

MUSON İKLİMİ

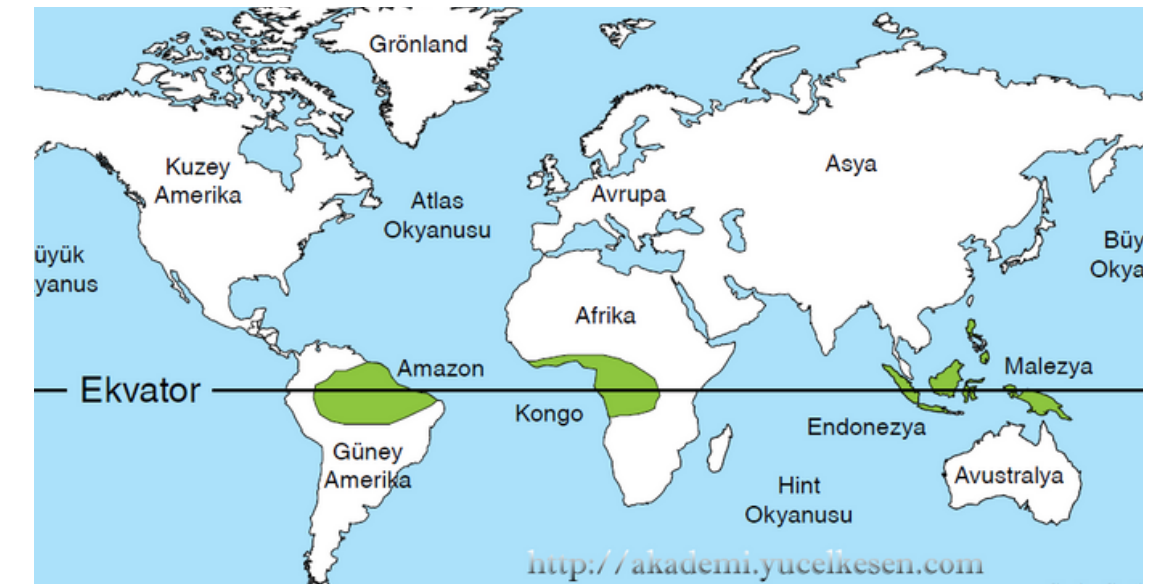
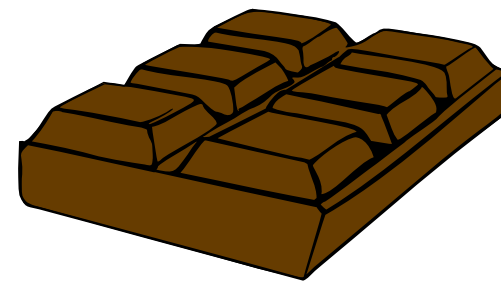
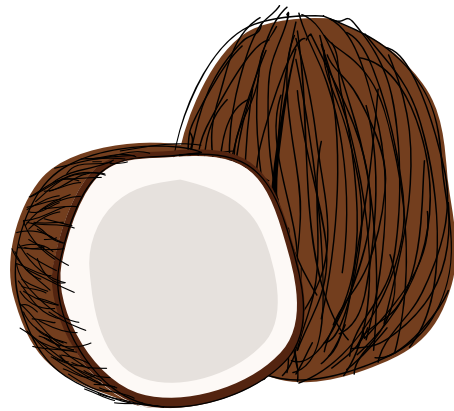
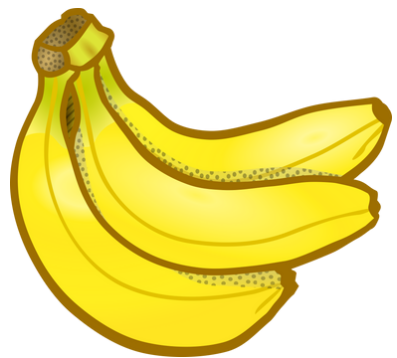
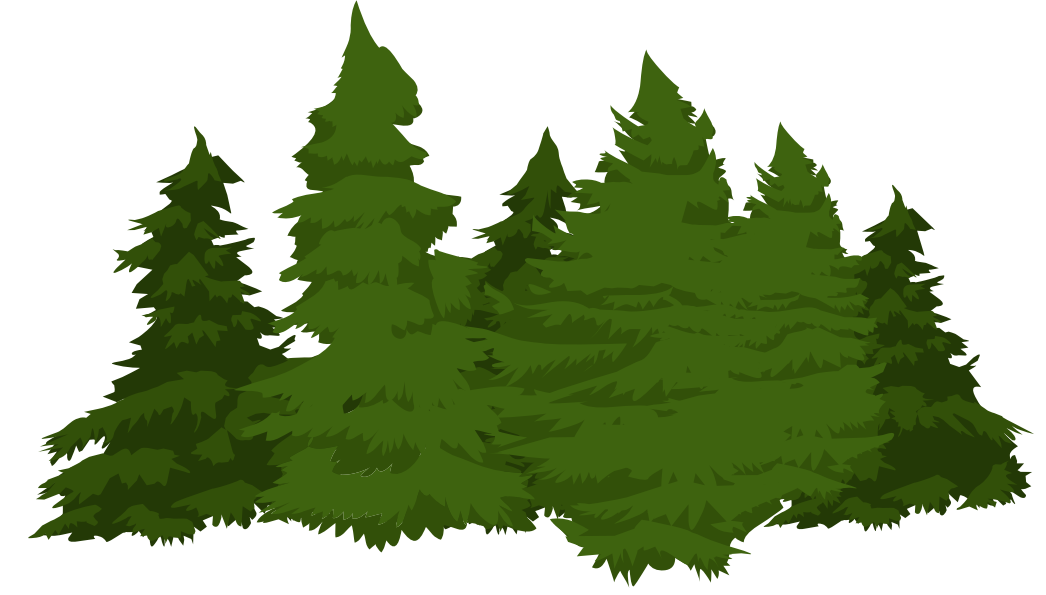
- Dünyada Güneydoğu ve Doğu Asya'da civarında görülmektedir.
- Yaz aylarında aşırı yağış görülmektedir. (Bu durum sellere neden olur.)
- Yağışı seven pirinç, çay gibi ürünler yetiştirilmektedir.
- Yıl boyu sıcaklıktan dolayı ince kıyafetler tercih edilir.
- Sel baskınlarından korunmak için evler yerden yüksekte direkler üzerine yapılır.

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

EKVATORAL İKLİM

- Ekvator çizgisi üzerinde **Amazon** ve **Kongo havzası** ile ve **Endonezya civarında** görülmektedir.
 - Yıl boyunca **yağış**, **nem** ve **sıcaklık** fazladır.
 - Bol yağıştan dolayı **bitki örtüsü gür ormanlar**dır.
 - Yıl boyu sıcaklıktan dolayı **ince kıyafetler** tercih edilir.
-
- İklimin görüldüğü yerlerde **muz**, **hindistan cevizi**, **kakao** vb. tropikal tarım ürünleri yetiştirilmektedir.
 - İnsanlar yerleşmek için **yüksek yerleri** tercih eder.

DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

ÇÖL İKLİMİ

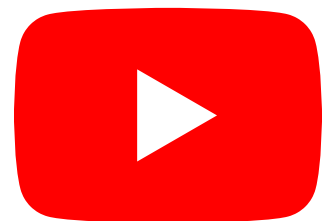
- Dünyada 30 derece **kuzey ve güney enlemleri** civarında görülmektedir.
- Yıl boyunca **çok az yağış** alır ve **sıcaklık çok fazladır**.
- **Bitki örtüsü yok** ya da yer yer **kaktüstür**.
- Aşırı sıcaktan dolayı **ince** ancak **vücudu kapatan kıyafetler** tercih edilir.
- Ulaşım genelde **suya dayanıklılığı** nedeniyle **develerle** sağlanır.

BİZE DESTEK OLMAK İÇİN VİDEOLARIMIZI BEĞENİP KANALIMIZA ABONE OLMAYI UNUTMAYIN

Ticari amaç dışında, dijital ve fotokopi ortamında kullanabilirsiniz.
Kanal adresi ve yazan kişi adı belirtilerek başka ortamlarda paylaşılabilir.

Buğra ARSLAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Sosyal Bilgiler Dersliği

@sosyalbilgilerdersligi